

17 МАЙ — СВЕТИ ВЕЛИКОМЪЧЕНИК НИКОЛАЙ СОФИЙСКИ

Свети великомъченик Николай Софийски е българин от Янина (Тесалия). Той бил син на благочестивите родители Мартин и Евфросиния. Най-напред се научил да чете, а след това усвоил общарския занаят. Николай бил умен, добър, красив и строен и трябвало да избяга от родния си град, защото турците не търпели християнин с такива добри качества и щели насила да го напратят свой единовец. Дошъл в София, Николай започнал добре да печели, като не забравял обичая си да посещава бедни и затворници и да раздава милостиня. Гражданите на София го обикнали и го свързали със законен брак, за да го задържат при себе си завинаги. Но и тука турците му завидели и Николай трябвало отново да бяга, сега пък в Румъния, гдето го взел в своята гвардия влашкият войвода Мирчо. Обаче жестокото отношение на войводата към своя православен народ скоро го отблъснало, а любовта му към съпругата и децата му го заставила да се върне обратно в София. Тогава той бил на 45 години.

Турците вече твърдо решили да го присъединят към своята вяра. Поканили го на обед, подир който всички изпили по чаша турски шербет, но само Николай от това питие заспал в дълбок сън. Тогава ходжата извършил над него обрета на мохамеданското обрезание. Като се събудил, той разбрал какво е станало и с плач се отправил за дома си. Нещастният Николай не излязъл от дома си цяла година, докато най-после на празника Възнесение Господне ходжата го предупредил, че той занапред ще трябва да посещава тяхната джамия. Укрепен от молитвата, Николай твърдо му отговорил, че той за нищо на света не ще промени християнската вяра на своите родители. От това време започнал неговият мъченически подвиг. Много мохамедани, които били крайно враждебно настроени срещу християнската вяра, настойчиво изисквали от съдията смъртта на Николай. Нахвърлили се срещу него с ругатни и закани. Хвърлили го в затвора, където го подложили на страшни мъчения. Извели го отново на съд, по време на който един озверен турчин ударил мъченика по главата с дърво, така че челюстите му се счупили и дясното му око излязло от очната кухина. Но следващата нощ, по време на гореща молитва за помощ свише, Господ изцелил страдалеца съвършено, на което се удивлявали всички, които го видели. На последното съдебно заседание съдията намерил, че Николай е невинен. Но фанатизираната тълпа не се подчинила на присъдата. Мъченикът бил изведен вън от тогавашния град и там — при «Трите кладенци» (Юч бунар) — той бил убит с камъни на 17 май 1555 г. Още тогава мъртвото му тяло било изгорено и пепелта била разхвърлена на четирите страни според повелята на Корана. От мощите му била намерена само една частица от теменната кост, която отхвъркнала настрани по време на убийството, и няколко обгорени костички, намерени отпосле в пепелта от кладата, които и сега се пазят в църквата «Свети Николай Софийски», издигната на лобното му място и в негова чест 300 години след смъртта му. Житието на свети великомъченик Николай Софийски е написано от съвременника на мъченика и очевидец на неговите страдания и смърт, дяк Матей Граматик.